

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie czwartego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej i społecznej

COM(2007) 273 wersja ostateczna

(2008/C 120/17)

Dnia 30 maja 2007 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

Czwartego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej i społecznej

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 8 listopada 2007 r. Sprawozdawcą był Olivier DERRUINE.

Na 440. sesji plenarnej w dniach 12 i 13 grudnia 2007 r. (posiedzenie z 13 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął jednomyślnie, 88 głosami, następującą opinię.

1. Wprowadzenie

1.1 Na mocy art. 159 Traktatu, Komisja zobowiązana jest publikować co trzy lata sprawozdanie przedstawiające postępy w zakresie spójności gospodarczej i społecznej w Europie.

1.2 Ponieważ sprawozdanie publikowane jest w roku poprzedzającym aktualizację zintegrowanych wytycznych dotyczących strategii lizbońskiej, Komitet ma nadzieję, że zgodnie z jego pragnieniem jego rozważania zostaną uwzględnione nie tylko w kolejnych założeniach polityki regionalnej, lecz także przy opracowywaniu nowych zintegrowanych wytycznych ⁽¹⁾.

1.3 Nowy traktat reformujący wśród ogólnych celów UE jako innowację umieszcza spójność terytorialną (art. 3), o której nie było mowy, aż do chwili wprowadzenia jej przez Konwent w sprawie przyszłości Europy, a następnie zatwierdzenia jej przez Konferencję Mędzyrządową w 2007 r.

2. Uwagi ogólne

2.1 Komunikat, który został dołączony do raportu otwiera debatę nad przyszłością polityki strukturalnej, stawiając szereg pytań. Zdaniem EKES-u zapomniano jednak o dwóch zasadniczych pytaniach, na które należałoby dać konkretną odpowiedź:

— próżno jest rozważać o polityce spójności, na którą przeznaczona jest blisko jedna trzecia budżetu europejskiego, jeśli jednocześnie nie dyskutuje się o środkach, które można przeznaczyć na jej wdrożenie. EKES przypomina, że budżet europejski zatwierdzony w porozumieniu w sprawie perspektywy finansowej nie jest wystarczający, by zrealizować ambitne zamierzenia wobec Europy. To samo można powiedzieć w odniesieniu do polityki strukturalnej: 0,36 % PKB nie pozwala na zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w Europie ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Patrz punkt 1.4 opinii EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6.

⁽²⁾ Nie uprzedzając opinii z inicjatywy własnej, którą EKES przygotowuje na ten temat, kilka z przygotowanych w niej propozycji omówimy w dalszej części tekstu.

— rola partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego: szereg pytań dotyczy zagadnienia sprawowania rządów, jednak ograniczają się jedynie do wymiaru politycznego tego zagadnienia. Niestety całkowicie została jednak pominięta rola partnerów społecznych oraz zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, którzy są przecież niezbędni, by projekty odpowiadały potrzebom odczuwanym w terenie i by zapewnić im szerokie poparcie społeczne, i którzy przyczyniają się również do większej przejrzystości, jeśli chodzi o wykorzystanie środków.

2.2 Dane przedstawione w sprawozdaniu uważnemu czytelnikowi mogą zdać się mylące, gdyż nie zawsze jest jasne, czy dotyczą UE 15, 25 czy 27 państw członkowskich. Podobnie w wypadku analizy zaobserwowanych zmian daty odniesień także mogą wprowadzać w zakłopotanie. W sprawozdaniu często omawia się zagadnienie spójności UE-27 przyjmując jako datę odniesienia rok 1996, kiedy to liczba państw członkowskich powiększyła się do 15. Wynika stąd, że zaobserwowane tendencje nie dotyczą jedynie UE, lecz również państw, na które europejska polityka sektorowa (rynek wewnętrzny, konkurencja, polityka regionalna) nie wpłynęła wcale lub w niewielkim stopniu (ze względu na ich preferencje w stosunkach handlowych). Innymi słowy podważa to wnioski, które można by wysnuć w sprawie szczególnego wkładu polityki strukturalnej w osiąganie większej spójności, chociaż jej udział jest tu bezsporny ⁽³⁾.

2.3 Kryterium 75 % PKB na mieszkańca — służące do określenia czy dany region jest słabiej rozwinięty czy też nie — straciło na swej wymowie ze względu na to, że PKB na mieszkańca obniżył się po rozszerzeniu w wyniku przystąpienia krajów dużo mniej zamożnych (skutek statystyczny). Podobnie stało się w chwili przystąpienia Bułgarii i Rumunii. Dlatego też nie można bezpośrednio porównywać sytuacji w zakresie spójności przed rokiem 2004 z sytuacją obecną. Należy zrelatywizować wyniki dwunastu regionów, które przekroczyły ten próg, gdyż nie mamy żadnej pewności, czy nie jest to jeden ze skutków statystycznych.

⁽³⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wpływu i konsekwencji polityki strukturalnej dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6

2.4 Raport zapowiada, że na początku kolejnego okresu programowania 9 spośród 12 państw członkowskich należących do programu w latach 2004–2007 przekroczy próg 75 % europejskiego PKB na mieszkańca. Wobec powyższego to kryterium odniesienia straci na znaczeniu. Należałoby więc już obecnie zastanowić się nad tym zagadnieniem.

2.5 O ile sprawozdanie oferuje bogate i liczne informacje, ubolewamy, że nie zawsze zostały one poddane wzajemnej analizie porównawczej.

— I tak np. jednoczesne przeanalizowanie ustępów 2.1.3, 3.2, 2.2.4 (zwłaszcza wykresu) i 2.2.6 wskazuje na trudności łączenia wzrostu gospodarczego z harmonijnym rozwojem (w tym wypadku tworzenia miejsc pracy z korzyściami dla wszystkich regionów). Tymczasem chodzi tu o rzeczywiste wyzwanie, zwłaszcza w nowych państwach członkowskich (Polska, Węgry, Rumunia, Bułgaria i Republika Czeska).

— O ile prawdą jest, że Irlandia, Grecja i Hiszpania, dawne kraje programu spójności, uporały się całkowicie bądź częściowo ze swym opóźnieniem, to czy można powiedzieć, że ich wzrost jest trwały? Czy są podstawy do optymizmu co do przyszłego rozwoju sytuacji, jeśli wydajność pracy na godzinę od 10 lat nie dorównuje średniej europejskiej, a wzrost w dużej mierze wynika z operacji przeprowadzanych na nieruchomościach (Hiszpania)? Czym wyjaśnić, że pomimo silnego wzrostu, który błyskawicznie wysunął Irlandię na drugie miejsce, jeśli chodzi o rzeczywisty PKB na mieszkańca, i pozwolił jej uzyskać pełne zatrudnienie, prawie jedna osoba z pięciu zagrożona jest ubóstwem?

— W tym obszernym sprawozdaniu⁽⁴⁾ wyraźnie rzuca się w oczy brak wymiaru jakości zatrudnienia, która została uznana za centralny cel lizboński w 2000 r. Jesteśmy zdania, że każde państwo członkowskie powinno sprawdzić, czy miejsca pracy, które zostały utrzymane lub utworzone dzięki funduszom strukturalnym umożliwiły obywatelom wejście na rynek pracy i życie w godnych warunkach przy odpowiednim wynagrodzeniu.

2.6 EKES zwraca jednocześnie uwagę na brak odniesienia do gospodarki społecznej, która jest terenem działalności 10 % przedsiębiorstw europejskich i do jej znaczenia dla spójności (chodzi tu zwłaszcza o wsparcie osób o najsłabszej pozycji na rynku pracy). Sektor ten tworzy miejsca pracy odpowiedniej jakości i przyczynia się do rozwoju zrównoważonego poprzez utrzymywanie miejsc pracy, rozwój obszarów wiejskich, tworzenie kapitału społecznego i przygotowywanie procesów restrukturyzacji sektorowej i terytorialnej. Z tego powodu wskazane byłoby dysponowanie porównywalnymi pod względem jakościowym i ilościowym danymi statystycznym między państwami członkowskimi, by zwiększyć naszą wiedzę o tym sektorze.

⁽⁴⁾ Wspomina się o niej, lecz jedyne dostarczone informacje dotyczą poziomu edukacji/praktycznej nauki, podczas gdy w COM(2003) 728 wymieniono 10 elementów składających się na jakość zatrudnienia, które analizowane tam jest przy pomocy licznych wskaźników.

2.7 EKES uważa, iż należy pogłębić bądź zbadać wiele aspektów spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, do których należy równość szans na rynku pracy.

2.8 Sprawozdanie dostarcza jednak nowych elementów przemawiających na korzyść polityki spójności UE (jeśli konieczne jest wciąż przekonywanie o jej użyteczności):

— Siły rynkowe skupiają się raczej w stolicach, bardzo liczni pracownicy i osoby niezatrudnione napływają do nich, gdy tymczasem oczekiwane przez nich eldorado jest często złudne; nie należy bagatelizować tego czynnika w debatach mających na celu zachęcanie do mobilności jako narzędzia walki z bezrobociem.

— Stolice są często jedyną siłą napędową wzrostu; drugorzędne bieguny rozwoju o międzynarodowym zasięgu wpływów i trwałym wzroście istnieją jedynie w trzech państwach; mogłoby to wyjaśnić, dlaczego średnia stopa wzrostu na poziomie regionalnym waha się do 0 % do 8,6 % (1997–2004).

— Jeśli ogólnie dane państwo osiąga krytyczny próg 75 % tylko dzięki wynikom jego stolicy, to wielu z jego regionów dużo czasu zabierze wypracowanie tego rezultatu.

Uznanie spójności terytorialnej, która zdaje się coraz bardziej potwierdzać swe znaczenie jako fundament spójności gospodarczej i społecznej, za ogólny cel UE staje się więc pilne.

2.9 Komitet z zadowoleniem przyjmuje nowe podejście do spójności w Europie, jakie wyłania się z zestawienia jej sytuacji z sytuacją jej światowych konkurentów, z uświadomienia sobie roli stolic i wynikających z niej skutków dla trwałego rozwoju (nierównomierny rozwój, a zwłaszcza obciążenia dla środowiska naturalnego) oraz wpływu zmian klimatycznych na regiony.

2.10 EKES popiera cel Unii Europejskiej, jakim jest odgrywanie przewodniej roli w zwalczaniu zmian klimatycznych. Niemniej jeżeli kraje trzecie nie podążą tym śladem, stworzy to zagrożenie dla konkurencyjności i wpłynie na unijną politykę spójności. Wywołane w ten sposób zakłócenie konkurencyjności sprzyjałoby relokacji do krajów nieprowadzących polityki zwalczania zmian klimatycznych.

2.11 EKES wyraża zadowolenie, że znowu więcej uwagi poświęca się wymiarowi terytorialnemu spójności, która pomimo przyjęcia europejskich perspektyw rozwoju przestrzennego (European Spatial Development Perspective — ESDP, 1999 r.) pozostawała zagadnieniem marginalnym aż do chwili obecnej: strategia rozwoju obszarów miejskich, agenda terytorialna, karta lipska wymieniająca szereg wysuniętych przez Komitet podstawowych zasad rozwoju obszarów miejskich, jak i obszarów metropolitalnych, klastry w ramach polityki przemysłowej i innowacyjnej.

2.12 Ten przedstawiający powiązania pomiędzy polityką wspólnotową a spójnością rozdział jest najmniej przekonujący: stanowi on listę działań podjętych w ramach strategii lizbońskiej nie ukazując jasno ich konkretnego i wiarygodnego wpływu na spójność.

3. Zalecenia

3.1 Nie uprzedzając swej przyszłej opinii z inicjatywy własnej przygotowywanej w odpowiedzi na konsultację publiczną prowadzoną przez Komisję w sprawie przyszłego budżetu europejskiego, EKES przypomina kilka spośród swych wcześniejszych zaleceń.

3.1.1 Fundusze strukturalne ograniczają się obecnie przede wszystkim do przyznawania dotacji. W jednej z wcześniejszych opinii ⁽⁷⁾ Komitet sugerował przeanalizowanie zasad ich inżynierii, tak aby zwielokrotnić ich oddziaływanie w wyniku udziału Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz EBI. Proponował on przekształcenie tych dotacji w produkty finansowe, tak aby wywołać efekt stymulujący: na przykład 1 euro przeznaczone na ryzykowne pożyczki kapitałowe pozwoliłoby na sfinansowanie 5–10 euro inwestycji w MŚP. Należy powielić ⁽⁸⁾ przykład programu Jeremie.

3.1.2 Możliwe byłoby także uwolnienie środków nie zwiększając wpływów z państw członkowskich, tak aby przeznaczyć je na projekty o dużej europejskiej wartości dodanej (np. na brakujące ogniwa sieci transeuropejskich (RTE), Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFDG)).

3.1.2.1 EKES wielokrotnie krytykował system wchodzącego do budżetu europejskiego podatku VAT ze względu na koszty jego pobierania, zarządzania nim oraz kontroli, które są niewspółmiernie wysokie ⁽⁷⁾. Koszty te muszą zostać obniżone, dzięki czemu uwolniono by środki na wspólne projekty.

3.1.2.2 Należałoby zaniechać praktyki polegającej na zwracaniu państwom członkowskim niewykorzystanych środków ze skromnego przecież budżetu europejskiego. Środki te stanowią niewielką część rocznego budżetu. Niemniej jednak w okresie 2000–2005 ich łączna wartość wynosiła 45 miliardów, które można było wykorzystać w produktywny sposób ⁽⁸⁾.

3.1.2.3 Podczas gdy państwa członkowskie borykają się z problemem starzenia się ludności, co pociąga za sobą wzrost wydatków na cele socjalne, a Pakt na rzecz Stabilności narzuca im ograniczenia budżetowe, rozwiązaniem alternatywnym mogłyby być partnerstwa prywatno-państwowe, pod warunkiem że administracje państwowe (zwłaszcza na poziomie poniżej szczebla krajowego) będą w stanie wynegocjować z sektorem prywatnym wyważone porozumienia, co z kolei wymaga zwiększenia zdolności administracyjnych.

3.2 Strategiczne wytyczne nadające kierunek polityce regionalnej dostosowane są do strategii lizbońskiej. EKES proponuje, aby polityka regionalna uwzględniała w bardziej wyważony sposób strategię rozwoju zrównoważonego, która dotyczy przede wszystkim spójności we wszystkich jej aspektach, ze względu na fakt, że dopełniająca wobec niej strategia lizbońska skierowana jest głównie na konkurencyjność ⁽⁹⁾.

	LIZBONA	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
Horyzont czasowy	2010 r.	Brak konkretnego terminu, perspektywa długoterminowa
Obszar	Unia Europejska	Wykracza poza ramy unijne dzięki swemu wymiarowi zewnętrznemu
Priorytety ⁽¹⁾	Zwiększenie wzrostu i zatrudnienia, zapewnienie dynamiki oraz dobrego funkcjonowania strefy euro, uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca dla inwestorów i dla pracowników, wiedza i innowacja na rzecz wzrostu, przyciągnięcie większej liczby osób do rynku pracy i utrzymanie ich na nim, modernizacja systemu zabezpieczeń społecznych, poprawa zdolności przystosowawczych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie elastyczności rynków pracy, zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez podniesienie poziomu edukacji i kompetencji	Reagowanie na zmiany klimatu, promowanie opieki zdrowotnej wysokiej jakości — zdrowie publiczne, walka z przejawami wykluczenia społecznego oraz reagowanie na zmiany demograficzne, lepsze zarządzanie zasobami naturalnymi, aspekt zrównoważonego rozwoju w polityce transportu, walka z ubóstwem na świecie, troska o rozwój

⁽¹⁾ COM(2005) 141 końcowy „Wzrost i zatrudnienie — zintegrowane wytyczne na lata 2005–2008” COM(2005) 658 „Przegląd strategii zrównoważonego rozwoju — Platforma działania”.

⁽⁷⁾ Opinia EKES-u „Strategiczne wytyczne polityki spójności (2007–2013)” Dz.U. C 185 z 8.8.2006 r.

⁽⁸⁾ Opinia w sprawie komunikatu Komisji nt.: „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne wytyczne Wspólnoty na lata 2007–2013”, Dz.U. C 185 z 8.8.2006 r., s. 52.

⁽⁷⁾ Opinia EKES w sprawie systemu zasobów własnych Wspólnot Europejskich, Dz.U. C 267 z 27.10.2005 r., s. 57.

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6

⁽⁹⁾ „Przy okazji ożywienia Strategii Lizbońskiej w marcu 2005 roku Rada Europejska wyraźnie zaznaczyła, że Strategia winna być postrzegana w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którym zaspokajanie bieżących potrzeb nie powinno ograniczać możliwości zaspokajania potrzeb przez przyszłe pokolenia. Rada Europejska potwierdza swoje zaangażowanie w proces zrównoważonego rozwoju jako kluczowej zasady kierującej wszystkimi politykami i działaniami Unii”. Konkluzje ze szczytu Rady Europejskiej w czerwcu 2005 r.

3.2.1 Niżej przedstawione mapy opracowane przez EPRP (Europejskie Perspektywy Rozwoju Przestrzennego, po angielsku: European Spatial Planning Observation Network — ESPON) pokazują rosnącą polaryzację i metropolizację w perspektywie 2030 r., które wynikną z pogłębienia strategii lizbońskiej w jej obecnym kształcie. W scenariuszu działań skupiających się raczej na spójności terytorialnej możliwe byłoby poszerzenie strefy silnego rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim pojawienie się innych jeszcze biegunów rozwoju (regiony basenu Morza Bałtyckiego, czworokąt środkowo-europejski wyznaczony przez Wiedeń, Berlin, Warszawę i Budapeszt, południe Francji oraz Katalonia).

3.2.2 W tym kontekście EKES przypomina⁽¹⁰⁾ o znaczeniu dwupoziomowego policentryzmu, jego rozwinięciu i wprowadzeniu w ramach harmonijnego rozwoju w celu uniknięcia zgubnych skutków polaryzacji⁽¹¹⁾: pierwszy poziom ułatwia pojawienie się biegunów rozwoju wszędzie na obszarze Europy, co służy rozłożeniu wzrostu i zatrudnienia poza ośrodkiem silnego wzrostu gospodarczego (pięciokątem), drugi poziom służy umocnieniu powiązań i synergii pomiędzy wielkimi ośrodkami miejskimi i obszarami wiejskimi i okołowiejskimi w trosce o uniknięcie rozłamów terytorialnego w obrębie samego programu NUTS (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques* — nomenklatura jednostek terytorialnych do celów statystycznych).

3.3 Zważywszy na rosnącą przewagę stolic jako ośrodków generujących bogactwo, działalność i zatrudnienie, szczególnie w niektórych nowych państwach członkowskich⁽¹²⁾, oraz na silny związek stopy wzrostu PKB z inflacją wydaje się konieczne, by rządy i społeczeństwo obywatelskie państw przygotowujących się do wejścia do strefy euro ze szczególną uwagą rozważyły wpływ przejścia do systemu jednej waluty na ich spójność wewnętrzną. Może ona zostać zachwiana w momencie, gdy różne regiony tego samego kraju posiadają różną dynamikę. Stąd też, nie pomijając korzyści płynących z euro⁽¹³⁾, poza tym, że polityka jednej stopy oprocentowania mogłaby nie odpowiadać konkretnym potrzebom ich gospodarki narodowej, polityka ta będzie inaczej odbierana w wielkich ośrodkach działalności (w tym w stolicy) niż w pozostałych regionach. Równoległe trzeba będzie wzmocnić koordynację polityk gospodarczych państw członkowskich, by złagodzić skutki tego zjawiska⁽¹⁴⁾.

3.4 W raporcie ponownie podkreśla się znaczenie usług użyteczności publicznej. W wyniku podpisania przez Konferencję Międzyrządową w 2007 r. nowego protokołu w sprawie usług użyteczności publicznej EKES ponownie wnosi, by zostały określone na szczeblu wspólnotowym „wspólne normy, obowiązujące w odniesieniu do wszystkich usług użyteczności

publicznej (o charakterze gospodarczym lub pozagospodarczym), w tym usług socjalnych użyteczności publicznej, oraz uwzględnić je w dyrektywie ramowej, przyjętej w drodze procedury współdecyzji, ustanawiającej wspólnotowe przepisy dostosowane do szczególnego charakteru omawianych usług”⁽¹⁵⁾.

3.5 „Zdaniem EKES-u [którego stanowisko Parlament Europejski wykorzystał w swych niedawnych raportach] spójność nie może być mierzona wskaźnikami odnoszącymi się do PKB. Uważa on za pożądane opracowanie bardziej reprezentatywnego wskaźnika spójności, który uwzględniałby, oprócz PKB, takie parametry jak stopa zatrudnienia i stopa bezrobocia, zakres ochrony socjalnej, stopień dostępu do usług użyteczności publicznej etc.”⁽¹⁶⁾. Wskaźniki te powinny ponadto zostać uzupełnione o wskaźniki nierówności w rozkładzie dochodów (współczynnik Giniego lub wskaźnik kwintylowy) oraz wskaźniki dotyczące emisji dwutlenku węgla (na mieszkańca lub rozwój od 1990 r.). Ogólnie rzecz biorąc absolutnie konieczne jest, by europejskie instrumenty statystyczne zostały skonsolidowane, szczególnie na poziomie NUTS, a powiązania Eurostatu z krajowymi instytucjami statystycznymi zacieśnione w celu uzyskania w jak najkrótszym czasie jak najpełniejszych i jak najściślejszych danych⁽¹⁷⁾.

3.6 Komitet proponuje, by zastanowić się nad tym, czy w kolejnej fazie przyznawania funduszy strukturalnych nie byłoby właściwsze korzystanie raczej ze wskaźnika gospodarczego dochodu narodowego brutto (DNB) niż z PKB, tak jak ma to już miejsce w wypadku Funduszu Spójności. Umożliwiłoby to uwzględnienie osób dojeżdżających do pracy z przedmieść, zjawiska, którego skutki gospodarcze powodują powiększanie się dysproporcji, jak na to wskazuje tabela załączona do sprawozdania, podczas gdy zachęca się do mobilności na wszystkich poziomach, czy też do bezpośrednich inwestycji zagranicznych, z których część dochodów powraca do krajów pochodzenia. W przeciwieństwie do PKB, DNB uwzględnia takie wpływy i wypływ środków. Różnica ta może okazać bardzo znaczna w pewnych krajach (Luksenburg, Irlandia, Republika Czeska, Estonia, Cypr, Węgry oraz w mniejszym stopniu Polska i Rumunia), co może spowodować przyznanie funduszy strukturalnych poniżej optymalnego poziomu. Należy także zauważyć, że dane te nie są dostępne na poziomie programu NUTS, czemu w miarę możliwości należy zaradzić.

4. Odpowiedzi na niektóre pytania zadane podczas przeprowadzanych konsultacji

4.1 *W jaki sposób regiony mają reagować na presję restrukturyzacyjną wywieraną przez dynamiczną konkurencję w sektorach o niskim i średnim zaawansowaniu technologicznym?*

4.1.1 Jeśli chodzi o zagadnienie umocnienia pozycji przedsiębiorstw europejskich, okazuje się, że zarówno siódmy program ramowy Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego, jak i program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), które miały stać się bodźcem działań

⁽¹⁰⁾ Patrz opinia EKES w sprawie obszarów metropolitalnych: konsekwencji społeczno-gospodarczych dla przyszłości Europy, Dz.U. C 168 z 20.7.2007, s. 10. „Wpływ i konsekwencje polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej”, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6; oraz „Agenda terytorialna”, Dz.U. C 168 z 20.7.2007, s. 16.

⁽¹¹⁾ Patrz opracowanie przygotowane przez Komisję REGI Parlamentu Europejskiego pt. „Regional disparities and Cohesion: What strategies for the future”, maj 2007 r.

⁽¹²⁾ Kwestia ta zostanie przeanalizowana w przyszłej opinii z okazji 10-lecia UGW w 2008 r.

⁽¹³⁾ Kwestia ta zostanie przeanalizowana w przyszłej opinii z okazji 10-lecia UGW w 2008 r.

⁽¹⁴⁾ „Przy okazji ożywienia Strategii Lizbońskiej w marcu 2005 roku Rada Europejska wyraźnie zaznaczyła, że Strategia winna być postrzegana w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którym zaspokajanie bieżących potrzeb nie powinno ograniczać możliwości zaspokajania potrzeb przez przyszłe pokolenia. Rada Europejska potwierdza swoje zaangażowanie w proces zrównoważonego rozwoju jako kluczowej zasady kierującej wszystkimi politykami i działaniami Unii”. Konkluzje ze szczytu Rady Europejskiej w czerwcu 2005 r.

⁽¹⁵⁾ Patrz opinia EKES-u w sprawie komunikatu Komisji „Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego: Usługi socjalne użyteczności publicznej w Unii Europejskiej”, Dz.U. C 161 z 13.7.2007, s. 80.

⁽¹⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6 punkt 1.3.

⁽¹⁷⁾ „Przy okazji ożywienia Strategii Lizbońskiej w marcu 2005 roku Rada Europejska wyraźnie zaznaczyła, że Strategia winna być postrzegana w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którym zaspokajanie bieżących potrzeb nie powinno ograniczać możliwości zaspokajania potrzeb przez przyszłe pokolenia. Rada Europejska potwierdza swoje zaangażowanie w proces zrównoważonego rozwoju jako kluczowej zasady kierującej wszystkimi politykami i działaniami Unii”. Konkluzje ze szczytu Rady Europejskiej w czerwcu 2005 r.

MŚP oraz regionów wiedzy, przyjęły podejście zbyt odgórne. Należy promować „wprowadzanie do sieci ośrodków doskonałości naukowo-technologicznej, okręgów, parków przemysłowych, tworzenie struktur łączących świat akademicki, przemysł i rząd”. Niemniej jednak należy wziąć pod uwagę fakt, że konieczność działań innowacyjnych może doprowadzić do nowego rozczłonkowania społeczeństwa, jeśli nie zadamy o nowe kompetencje umożliwiające obywatelom przystosowanie się do zmian⁽¹⁸⁾. Pociąga to za sobą konieczność głębszego zastanowienia się nad aspektem jakości zatrudnienia, gdyż „poza zwiększeniem inwestycji — także inwestycji w badania i rozwój oraz w edukację i kształcenie zawodowe z myślą o wymogach społeczeństwa wiedzy i informacji — kluczem do szybszego wzrostu produktywności i innowacyjności przedsiębiorstw jest również poprawa jakości życia zawodowego. Potwierdzają to analizy naukowe poświęcone zależnościom pomiędzy jakością życia zawodowego i produktywnością oraz znaczeniu »dobrej pracy« dla motywacji i woli działania wśród pracowników”⁽¹⁹⁾.

4.1.2 Jeśli zaś chodzi o politykę przemysłową, „ustalenie synergii i zaangażowanie wszystkich stron zainteresowanych pozytywnym wynikiem zmian strukturalnych może ułatwić społeczną akceptację zmian w przemyśle, o ile zagwarantowany jest stały udział partnerów społecznych na etapie przewidywania zmian i zarządzania nimi, oraz gdy konsekwentnie dąży się do dwóch celów — do zapewnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i do złagodzenia negatywnych skutków społecznych”⁽²⁰⁾.

4.1.3 Komitet popiera żądanie Parlamentu Europejskiego dotyczące oceny i kontroli zjawiska delokalizacji na szczeblu terytorialnym (z określeniem liczby stworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy, typu zatrudnienia, wpływu na spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną) oraz przedstawiania konkretnych propozycji w formie sprawozdań okresowych⁽²¹⁾.

4.1.4 Przemiany przemysłowe można by ułatwić w regionach transgranicznych „poprzez konkretną realizację opcjonalnego ponadnarodowego systemu w negocjacjach zbiorowych, zapowiedzianego w agendzie społecznej na lata 2005–2010”⁽²²⁾.

4.1.5 Część niewykorzystanych środków mogłaby zasilić Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji, nowy instrument służący czasowemu i szybkiemu udzielaniu pomocy zwalnianym pracownikom — „ofiaram globalizacji”. Równocześnie ze względu na to, że 99,8 % przedsiębiorstw to MŚP (mikroprzedsiębiorstwa stanowią 91,5 %), które reprezentują 67,1 % całkowitego zatrudnienia, należałoby zweryfikować kryterium przyznawania środków z niego, zmniejszając liczbę zwolnionych pracowników wymaganą, by fundusz ten mógł zostać uruchomiony.

4.1.6 Zgodnie z postanowieniami ogólnymi dotyczącymi funduszy strukturalnych, należy utrzymać wymóg, by przedsię-

biorstwo, które otrzymało pomoc, musiało zobowiązać się nie delokalizować swej działalności przez okres siedmiu lat.

4.1.7 Jeśli zaś chodzi o inicjatywę JEREMIE, to według pierwszych ocen, jest ona zbyt skoncentrowana na sektorze zaawansowanych technologii i niedostatecznie przyczynia się do rozwoju MŚP, które nie działają w tej branży.

4.1.8 Nie wszystkie regiony europejskie będą w stanie osiągnąć najbardziej zaawansowane stadium gospodarki opartej na wiedzy z powodu braku infrastruktury czy też kapitału ludzkiego, bądź też ze względu na ich wielkość, która nie pozwala na uzyskanie korzyści efektu skali. Powinny one znaleźć swoje miejsce w odniesieniu do znajdujących się w pobliżu stref metropolitalnych rozwijając działalność gospodarczą skierowaną do lokalnych odbiorców lub też wyspecjalizować się w dziedzinach, dla których efekt aglomeracyjny odgrywa pośrednią rolę, czy też wymagana masa krytyczna jest mniejsza. EKES sprzeciwia się utożsamianiu obszarów wiejskich z obszarami rolnymi nie oferując im innych perspektyw rozwoju.

4.1.9 Jedną z alternatyw jest sektor turystyki i sektory pochodne. Oznacza to, że prawdopodobne jest pojawienie się nowych zawodów wiejskich związanych z działalnością taką jak: „wyspecjalizowany handel produktami lokalnymi; tradycyjne produkty rzemieślnicze i spożywcze; usługi związane ze sportem i rekreacją oraz wypoczynkiem na łonie natury; sale do projekcji audiowizualnych i symulacji komputerowych; promocja kultury; opieka nad dziećmi, kempingi i schroniska; medycyna naturalna; usługi kosmetyczne; budownictwo tradycyjne i odtworzenie dawnych zawodów; kawiarenki internetowe; promowanie lokalnego obrotu nieruchomościami; doradztwo w dziedzinie nowych typów działalności; produkcja dóbr i usług konsumowanych na bieżąco; specjalistyczna opieka nad osobami starszymi”⁽²³⁾. Należy poświęcić jak najwięcej uwagi i udzielić wsparcia ekoturystyce, która opiera się na zasadach zarządzania ekologicznego. Ekoturystyka ma za zadanie uczulać obywateli na zagadnienia rozwoju zrównoważonego, przebiegającego w poszanowaniu środowiska naturalnego, który nie zakłóca równowagi w przyrodzie. Europejski Fundusz Społeczny i EFROW mogą okazać się tu przydatne.

4.1.10 Turystyka kulturalna może być interesującą alternatywą dla wielu regionów. W tym względzie „Unia Europejska może promować najlepsze praktyki w zakresie zarządzania usługami turystyczno-kulturalnymi, stosując systemy konkurencji i nagradzania w ramach własnych programów, począwszy od programu »Europejskie Stolicy Kultury« i przyszłego programu »Modelowe ośrodki turystyczne w Europie«. UE może ponadto doradzać miastom i regionom kandydującym do tych dwóch programów, oferować większy od obecnego wkład finansowy i być może również preferencyjną procedurę wykorzystania funduszy strukturalnych”⁽²⁴⁾.

4.2 W jakim zakresie zmiany klimatyczne stanowią wyzwanie dla polityki spójności?

4.2.1 EKES zgadza z opinią ORATE⁽²⁵⁾, że skutki zmian klimatycznych będą się różniły w zależności od regionu i konieczne będzie znalezienie dla nich odrębnych rozwiązań. W ośrodkach silnego rozwoju gospodarczego celem będzie

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie „Zarządzanie terytorialne przemianami w przemyśle: rola partnerów społecznych i wkład programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji”, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 12.

⁽¹⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie jakości życia zawodowego, wydajności oraz zatrudnienia w kontekście globalizacji i przemian demograficznych, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 157.

⁽²⁰⁾ Opinia z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie: „Dialog społeczny i zaangażowanie pracowników kluczem do antycypowania i kontrolowania przemian w przemyśle”, Dz.U. C 24 z 31.1.2006, s. 90.

⁽²¹⁾ Delokalizacja w kontekście rozwoju regionalnego (sprawozdawca: Alain Hutchinson, 30 stycznia 2006 r.).

⁽²²⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu Komisji nt.: „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne wytyczne Wspólnoty na lata 2007–2013”, Dz.U. C 185 z 8.8.2006, s. 52.

⁽²³⁾ Opinia EKES-u w sprawie wkładu turystyki w ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów dotkniętych kryzysem, Dz.U. C 24 z 31.1.2006, s. 1.

⁽²⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie turystyki i kultury: dwóch sił służących wzrostowi, Dz.U. C 110 z 9.5.2006, s. 1.

⁽²⁵⁾ ORATE (po angielsku ESPON): „Scenarios on the territorial future of Europe”, maj 2007 r.

utrzymanie produktywności ekonomicznej zmniejszając negatywne skutki ekonomiczne aglomeracji (zanieczyszczenie powietrza, dwutlenek węgla), wprowadzając innowacyjny system komunikacji miejskiej i lepsze zarządzanie gruntami. W regionach Europy południowej, a także górskich głównym wyzwaniem będzie ograniczenie chaotycznego wykorzystania gruntów i budownictwo. Bardziej oddalonym obszarom potrzeba będzie nowatorskich rozwiązań, by ułatwić dostęp do nich podejmując środki, które nie pociągają za sobą negatywnych długofalowych skutków.

4.2.2 EKES proponuje budżetowe wzmocnienie i uzupełnienie Funduszu Solidarności, który obecnie udziela nagłej pomocy w wypadku klęski żywiołowej. W trosce o lepsze uwidocznienie zainteresowania UE zmianami klimatycznymi, wymagającymi działań długoterminowych, EKES proponuje, by odtąd Fundusz Solidarności współfinansował również projekty w zakresie zapobiegawczego zarządzania ryzykiem.

4.2.3 Należy oprzeć się na jasnych i przejrzystych kryteriach kwalifikowania projektów do finansowania w zakresie poszczególnych programów i pozycji budżetowych. Kryteria te powinny między innymi dotyczyć rozwoju zrównoważonego i uwzględniać wpływ projektu na środowisko naturalne, zdrowie, zatrudnienie oraz konkurencyjność europejską⁽²⁶⁾.

4.3 *W jaki sposób polityka spójności może w większym stopniu przyczynić się do harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju, zważywszy na różnorodność terytorialną UE, od obszarów mniej uprzywilejowanych, wysp, obszarów wiejskich i nadmorskich, po miasta, podpadające regiony przemysłowe i inne obszary o szczególnych warunkach geograficznych?*

4.4 EKES wielokrotnie opowiadał się za wprowadzeniem na obszarze Europy policentryzmu. Czwarte sprawozdanie podkreśla dominujące znaczenie obszarów silnego wzrostu gospodarczego (pięciokąta) i wzrastające znaczenie stolic, ale także koszty społeczne i skutki dla środowiska naturalnego, które z tym się wiążą. Powstawanie drugorzędnych biegunów rozwoju, obszarów metropolitalnych i konsolidacja synergii i komplementarności pomiędzy ośrodkami miejskimi i regionami od nich oddalonymi⁽²⁷⁾. Regularnie przygotowywane sprawozdanie mogłoby podsumowywać sytuację społeczno-gospodarczą obszarów metropolitalnych, co wymagałoby opracowania odpowiedniego instrumentu statystycznego⁽²⁸⁾. EKES uważa ponadto, że w tym wypadku, w kontekście globalizacji, przydatne mogą się okazać pakiety terytorialne na rzecz rozwoju, zwłaszcza jeśli towarzyszy temu podejście perspektywiczne przyczyniające się do rozwoju kulturalnego społeczeństwa i angażujące wszystkich⁽²⁹⁾.

⁽²⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli rozwoju zrównoważonego w ramach przyszłych perspektyw finansowych, Dz.U. C 267 z 27.10.2005, s. 22.

⁽²⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6.

⁽²⁸⁾ Dwie opinie z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie: Obszary metropolitalne: konsekwencje społeczno-gospodarcze dla przyszłości Europy, Dz.U. C 302 z 7.12.2004, s. 101 i Dz.U. C 168 z 20.07.2007, s. 10.

⁽²⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie zarządzania terytorialnego przemianami w przemyśle: roli partnerów społecznych i wkładu programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 12.

4.4.1 EKES uważa, że należy stosować — przede wszystkim w kontekście środowiska miejskiego — model „społecznie odpowiedzialnego terytorium”, tzn. obszaru, którego rozwój, zgodnie z treścią porozumienia bristolskiego⁽³⁰⁾ (grudzień 2005 r.), ukierunkowany jest na zasady zrównowżenia i który uwzględnia w swojej dynamice wymiar gospodarczy, społeczny oraz środowiskowy, jak również skutki społeczno-gospodarcze starzenia się społeczeństw. W tym kontekście należy koniecznie nadal włączać podmioty społeczeństwa obywatelskiego we wspólne obieranie kierunków działań, do czego zachęcał szósty program ramowy w dziedzinie badań i rozwoju. W siódmym programie ramowym przewidziano odrębne działania w dziedzinie rozwoju człowieka i procesów starzenia się⁽³¹⁾.

4.4.2 Zważywszy na to, iż strefy rozwoju zatrudnienia i działalności mogą wykraczać poza obszar państwowy, właściwe byłoby przeznaczenie większej ilości środków na program Interreg, by zachęcać do podejmowania współpracy transgranicznej⁽³²⁾.

4.4.3 W odniesieniu do regionów najbardziej oddalonych „Komitet przyjmuje również z zadowoleniem wyrażony przez Komisję zamiar ustanowienia w ramach celu zbieżności konkretnego mechanizmu mającego na celu wyrównanie wszelkich słabości regionów peryferyjnych oraz dotkniętych przez trwale trudności strukturalne”⁽³³⁾. Stwierdzając, że 50 % funduszy przeznaczonych na badania i rozwój kierowane jest do kilku tylko regionów, EKES wzywa do umocnienia środków zachęcających do transferu technologii między regionami. EKES uważa, iż europejska polityka na rzecz regionów o trwale niekorzystnych warunkach musi opierać się na trzech głównych zasadach, które charakteryzuje 1) stałość (odniesienie do pojęcia „nadrobienia zaległości” nie jest odpowiednie dla tych regionów), 2) dyskryminacja pozytywna w celu wprowadzenia rzeczywistej równowagi z pozostałymi regionami i 3) proporcjonalność, by uwzględnić różnorodność geograficzną, demograficzną, środowiska naturalnego tych regionów, jak i ograniczenia, którym muszą stawić czoła. W celu przewyższenia nierówności można przewidzieć środki interwencyjne o charakterze społecznym, takie jak „pomoc bezpośrednia dla pewnej działalności handlowej czy usługowej, taryfy preferencyjne dla mieszkańców korzystających z transportu morskiego czy lotniczego, zapewnienie usług publicznych wysokiej jakości” itp.⁽³⁴⁾.

4.4.3.1 Komisja ma rację stwierdzając, że ograniczony dostęp do wysp może przekładać się na fakt, że czas podróży samochodem lub pociągiem wydłuża się w wyniku przekraczania morza. Dostęp jest „szczególnym problemem”, z którym muszą radzić sobie wyspy. Komisja ma także rację podkreślając problem niewielkiej liczby ludności wysp. W istocie większość wysp nie może polegać na swoim rynku lokalnym. Jednakże inne problemy także determinują ich „długoterminowy rozwój”, jak na przykład ograniczone zasoby, zagrożenia naturalne i wrażliwe środowisko.

⁽³⁰⁾ www.odpm.gov.uk.

⁽³¹⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczącego strategii tematycznej w sprawie środowiska miejskiego, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 86.

⁽³²⁾ Opinia EKES-u w sprawie wniosku dotyczącego Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie utworzenia europejskiego ugrupowania współpracy transgranicznej, (EUWT), Dz.U. C 255 z 14.10.2005, s. 76, p. 3.4

⁽³³⁾ Opinia EKES-u w sprawie trzeciego sprawozdania na temat spójności gospodarczej i społecznej — Nowe partnerstwo dla spójności — konwergencja, konkurencyjność, współpraca, Dz.U. C 302 z 7.12.2004, s. 60.

⁽³⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie: Jak osiągnąć lepszą integrację regionów o trwale niekorzystnych warunkach naturalnych i strukturalnych, Dz.U. C 221 z 8.9.2005, s. 141.

4.4.3.2 Artykuł 16 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi, że „[...] Państwa Członkowskie, każde w granicach swych kompetencji i w granicach stosowania niniejszego Traktatu, zapewniają, aby te usługi funkcjonowały na podstawie zasad i na warunkach, które pozwolą im wypełniać ich zadania”.

4.4.3.3 Wśród różnych instrumentów można wymienić tu jednolity model usługi powszechnej opracowany dla usług publicznych, którego zastosowanie w tych dziedzinach zostało przewidziane w dokumentach dotyczących strategii Unii Europejskiej oraz w tekstach rozporządzeń. Instrument ten jest centralnym punktem zielonej księgi nt. usług użyteczności publicznej⁽³⁵⁾.

4.4.4 EKES przypomina o znaczeniu sankcji stosowanych wobec przedsiębiorstw, które korzystają z subwencji europejskich, a jednak w ciągu siedmiu lat przeprowadzają delokalizację. Pieniądze obywateli nie mogą być trwonione na przyznawanie premii za niszczenie struktury zatrudnienia.

4.5 *Jakie znaczenie mają wyzwania wskazane w niniejszym sprawozdaniu dla czynników o podstawowym znaczeniu dla spójności społecznej, takich jak integracja społeczna i szanse dla wszystkich? Czy konieczne są dalsze wysiłki, by przewidzieć i zrównoważyć skutki tych zjawisk?*

Zważywszy na duże rozbieżności regionalne w zakresie liczby urodzeń, śmiertelności i przepływów migracyjnych, jaką rolę w obliczu zmian demograficznych ma do odegrania polityka spójności?

4.5.1 Równość kobiet i mężczyzn jest wyraźnie wymieniona w rozporządzeniu w sprawie funduszy strukturalnych jako warunek przekrojowy. Niemniej jednak okazuje się, że uwagę na tę zasadę zwracano prawie wyłącznie w kontekście rynku pracy. Należy zachęcać państwa członkowskie do przyjmowania podejścia całościowego (ewentualnie za pośrednictwem licznych zintegrowanych wytycznych, którym towarzyszą w miarę potrzeb konkretne zalecenia). Dane zaszerogowane według kryterium płci są nieodzowne, by ocenić programy operacyjne.

4.5.2 Aby umożliwić parom posiadanie pożądanej przez nie liczby dzieci, państwa członkowskie powinny zastosować różnorodne środki, takie jak „bezpośrednie świadczenia finansowe, zmiany w systemie podatkowym oraz poszerzenie oferty refundowanych placówek publicznych lub prywatnych (takich jak różnego rodzaju żłobki, w tym np. żłobki przyzakładowe i międzyzakładowe), szkół całodziennych i usług. Należy w tym względzie zadbać nie tylko o liczbę placówek, lecz także o ich jakość”⁽³⁶⁾. Ponadto EKES przypomina, że w następstwie posiedzenia Rady Europejskiej w Barcelonie w czerwcu 2002 r. państwa członkowskie uzgodniły utworzenie do 2010 r. struktur opieki dla co najmniej 90 % dzieci w wieku od trzech lat do wieku rozpoczęcia obowiązkowej nauki w szkole oraz dla co najmniej 33 % dzieci poniżej trzeciego roku życia. Należałoby także ustalić poziom „minimalnego budżetu publicznego przeznaczanego na rodzinę i dzieci, a więc na inwestycje w przyszłość, w celu uniknięcia ich ewentualnej redukcji w obliczu zwiększania się ogólnych kosztów wzrostu liczby osób starszych

w społeczeństwie, których pokrywanie może otrzymać pierwszeństwo w hierarchii ważności starzejącego się elektoratu”⁽³⁷⁾. W tym względzie interesujące mogłoby być zastanowienie się nad możliwością utworzenia funduszu demograficznego. Jego celem byłoby wspieranie wysiłków krajowych na rzecz zwiększenia liczby urodzeń oraz udziału kobiet w rynku pracy umożliwiając zwiększone finansowanie ze środków unijnych struktur opieki nad dziećmi i osobami starszymi oraz inwestycje w renowację lub unowocześnianie szkół, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

4.5.3 Równoległe do podtrzymywania rozwoju demograficznego należy rozważyć „konieczność zachowania i poprawy zdrowia i bezpieczeństwa dzieci, zapewnienia wszystkim wysokiej jakości kształcenia oraz oferowania rodzicom pomocy i wsparcia w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb. Szczególną troską należy otoczyć dzieci i rodziny żyjące w warunkach skrajnego ubóstwa oraz tych, którzy tego potrzebują najbardziej i imigrantów. Niemniej jednak, chociaż Komitet musi stwierdzić fakt starzenia się populacji europejskiej i wyrazić opinię, że odnawialność pokoleń jest niezbędna dla przeżycia kontynentu, to przypomina, że: zlikwidowanie masowego bezrobocia, dostęp do trwałego zatrudnienia w przedziale wiekowym 25-35 lat i ogólnie rzecz ujmując, faktyczne bezpieczeństwo przebiegu kariery zawodowej powinny pozwolić ułatwić finansowanie okresu emerytalnego bez względu na to, czy jest on aktywny, czy nie”⁽³⁸⁾. Europejski Fundusz Społeczny musi wnieść odpowiedni wkład w to przedsięwzięcie.

4.5.4 EKES uważa także, że [na poziomie europejskim należy wysunąć propozycję] „serii wspólnych celów w kwestii dostępu do mieszkań, minimalnych standardów jakości pozwalających na zdefiniowanie pojęcia przyzwoitych warunków mieszkaniowych”⁽³⁹⁾.

4.5.5 [Sugeruje, aby] „europejskie instytucje finansowe przeznaczyły środki o niskiej stopie oprocentowania na zintegrowane programy mieszkalnictwa skierowane do młodych ludzi, rodzin z dziećmi, imigrantów, osób starszych i osób niepełnosprawnych, zagrożonych grup społecznych itp., by wspierać mobilność pracowników, mieszanie się grup społecznych i przystępność cen dla mieszkańców. (...) EKES zauważa, że JESSICA wniesie elementy pozwalające stworzyć szerzej zakrojony fundusz gwarancyjny dla projektów mieszkalnictwa socjalnego i wnioskuje, aby śródkokresowa ocena funduszy strukturalnych objęła analizę tej kwestii”⁽⁴⁰⁾.

4.6 *Jakie umiejętności zawodowe będą w przyszłości kluczowe dla obywateli UE, by mogli sprostać nowym wyzwaniom?*

4.6.1 Pakty terytorialne na rzecz rozwoju, o których mowa w odpowiedzi 2.1 oferują interesujące podejście umożliwiające odpowiedzenie na to pytanie, ze względu na to, że różnorodność sytuacji i konkretnych wyzwań zmusza do wykorzystania różnorodnych instrumentów i kompetencji (patrz 1.1). Partnerzy społeczni, którzy od roku 2002 przedstawiają na wiosennym szczycie Rady Europejskiej sprawozdanie w sprawie ich zaangażowania w uczenie się przez całe życie, muszą zostać aktywnie włączeni w ten proces.

⁽³⁷⁾ Ibidem.

⁽³⁸⁾ Ibidem.

⁽³⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie mieszkalnictwa i polityki regionalnej, Dz.U. C 161 z 13.7.2007 r., s. 17.

⁽⁴⁰⁾ Ibidem.

⁽³⁵⁾ COM(2003) 270 wersja ostateczna

⁽³⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie: Rodzina a zmiany demograficzne, Dz.U. C 161 z 13.7.2007, s. 66.

4.6.2 EKES pragnąłby przypomnieć, że „kluczowym warunkiem zastosowania ICT w LL, szczególnie w obszarach wiejskich i małych miastach Wspólnoty, jest wspieranie przez UE i rządy krajów członkowskich internetowych ⁽⁴¹⁾ łączy szerokopasmowych, pozwalających na dostęp do systemów nauki drogą elektroniczną. (...) W tym kontekście EKES zwraca się do KE, aby kwestia dostępu do łączy szerokopasmowych została uznana jako element szerszej strategii prowadzącej do nadania e-dostępowi statusu usługi użyteczności publicznej. (...) należy zwrócić szczególną uwagę na niebezpieczeństwo wystąpienia luki pokoleniowej” ⁽⁴²⁾.

4.7 *Mając na uwadze potrzebę sprawnego zarządzania programami polityki spójności, jaki jest optymalny podział zadań pomiędzy Wspólnotę, państwa członkowskie i regiony w ramach rządzenia wieloszczeblowego?*

4.7.1 EKES stanowczo ponownie wyraża swój sprzeciw wobec wszelkich prób renacjonalizacji europejskiej polityki spójności, która niezaprzeczalnie stanowi europejską wartość dodaną solidarności, wzrostu i miejsc pracy, i której przejawy są widoczne dla obywateli europejskich.

4.7.2 EKES przypomina, że zgodnie z traktatem (art. 2, 158 i 159) polityka — wspólnotowa, krajowa, przekrojowa i sektorowa — musi dążyć do zrealizowania celu spójności. Wobec powyższego ważne jest uwzględnienie spójności, zwłaszcza w jej wymiarze terytorialnym, w zintegrowanych wytycznych i analizach oddziaływania ⁽⁴³⁾.

4.7.3 EKES z uznaniem wita włącznie przez Konferencję Międzyrządową spójności terytorialnej do celów UE i projekt Komisji, by w DG REGIO powstał nowy dział „spójności terytorialnej”. Jego zadaniem powinno być czuwanie nad tym, by polityka sektorowa zmierzała do realizacji celu spójności. Zwłaszcza jeśli projekty spełniające kryterium przydziału środków unijnych wymagają współfinansowania przez władze krajowe, należy podjąć refleksję na temat parametrów budżetowych określonych w pakcie na rzecz stabilności i wzrostu i ich wpływu na finansowanie sieci transeuropejskich, a ściślej na brakujące ich odcinki.

Należy przypomnieć o pewnych ogólnych wytycznych. Niektóre z nich były już zawarte w traktatach, inne zostały dodane po konferencji międzyrządowej w 2007 r. Mówią one, iż przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań:

⁽⁴¹⁾ Dostęp do internetu przez łąca szerokopasmowe to szerokopasmowy kanał komunikacyjny umożliwiający szybki i elastyczny dostęp do źródeł informacji i projektów szkoleniowych drogą elektroniczną (źródło <http://www.elearningeuropa.info/>).

⁽⁴²⁾ Opinia EKES-u w sprawie wspieranego przez technologie informatyczne kształcenia przez całe życie i przemian w przemyśle, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 20.

⁽⁴³⁾ Opinia EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6.

— Unia bierze pod uwagę wymogi związane ze wspieraniem wysokiego poziomu zatrudnienia, zapewnianiem odpowiedniej ochrony socjalnej, zwalczaniem wykluczenia społecznego, a także z wysokim poziomem kształcenia, szkolenia oraz ochrony zdrowia ludzkiego (nowy art. 5a Traktatu o funkcjonowaniu UE);

— Unia dąży do zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (nowy art. 5b Traktatu o funkcjonowaniu UE);

— w celu wspierania stałego rozwoju, Unia musi brać pod uwagę wymogi ochrony środowiska naturalnego (art. 6 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zachowany w nowym traktacie).

Postanowienia Karty praw podstawowych uznanej w Traktacie o UE (art. 6) powinny również zostać uwzględnione przy określaniu i wdrażaniu polityki strukturalnej.

4.7.4 EKES głęboko ubolewa, że omawiana konsultacja nie dotyczy roli partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu, przygotowywaniu i wprowadzaniu w życie funduszy strukturalnych. Włączenie ich jest niezbędne, by współfinansowane projekty zostały dopasowane do realiów w terenie i do potrzeb na tyle, na ile wpisują się one w strategiczne wytyczne. „EKES pragnąłby sformułowania w przyszłości wymogów dotyczących procesu konsultacji w sprawie dokumentów strategicznych i programowych, tworzonych w państwach członkowskich. (...) państwa członkowskie powinny wyjaśnić, dla potrzeb komitetów monitorujących, w jaki sposób uzyskują informację zwrotną na temat sposobu stosowania zasady partnerstwa. Komitet jest przekonany, że państwa członkowskie oraz władze regionalne powinny w większym stopniu wykorzystywać potencjał organizacji społeczeństwa obywatelskiego i włączać je w opracowanie planów promocyjnych oraz wspierać oddolne inicjatywy, przeznaczając na ten cel odpowiednie środki finansowe dostępne w ramach funduszy strukturalnych na cele promocyjne i informacyjne”. Wskazane byłoby również „promować, w przypadku programów przygranicznych i międzyregionalnych, wspólne konsultacje mieszane i partnerstwa społeczno-zawodowe, również przygraniczne i międzyregionalne” ⁽⁴⁴⁾.

4.7.5 W ramach „Open Days” oraz inicjatywy Regions for Economic Change EKES zdecydowanie popiera:

— stworzenie europejskiej agencji turystyki, która mogłaby spełniać funkcję obserwatorium celem dostarczania Wspólnocie i państwom członkowskim wiarygodnych i porównywalnych informacji oraz danych na temat turystyki ⁽⁴⁵⁾;

⁽⁴⁴⁾ Patrz dwie opinie: w sprawie komunikatu Komisji nt.: „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne wytyczne Wspólnoty na lata 2007–2013”, Dz.U. C 185 z 8.8.2006, s. 52, oraz w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 93 z 27.4.2007, s. 6.

⁽⁴⁵⁾ Opinia EKES w sprawie turystyki i kultury: dwóch sił służących wzrostowi, Dz.U. C 110 z 9.5.2006, s. 1.

- ustanowienie „europejskich nagród dla zielonych miast” celem zoptymalizowania działań i postaw społeczności lokalnych oraz podmiotów publicznych i prywatnych, które je tworzą ⁽⁴⁶⁾;
- opracowanie instrumentów pomocy technicznej dla projektów mieszkaniowych we współpracy z przedstawicielami i sieciami władz lokalnych i regionalnych przy wsparciu ze strony Komisji Europejskiej i państw członkowskich (kapitalizacja korzyści płynących z projektów i metod wdrażanych w celu lepszej integracji projektów mieszkaniowych z programami rewitalizacji miast) ⁽⁴⁷⁾.

Szczególnie należałoby zwrócić uwagę na upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań i wymianę doświadczeń.

4.8 *Jakie są nowe możliwości współpracy międzyregionalnej, zarówno w ramach UE, jak i poza nią?*

4.8.1 EKES uważa, iż na forum obszarów metropolitalnych i Komisji można by promować policentryzm i polepszyć stan wiedzy o tych strefach. Można by także ustanowić grupę roboczą w celu wyłonienia i rozpowszechniania sprawdzonych rozwiązań ⁽⁴⁸⁾.

4.8.2 Osoby prawne tworzone zarówno w ramach EUWT, jak i w ramach innych funduszy strukturalnych muszą być odpowiedzialne za koordynowanie różnych strumieni finansowych, zapewniających przygotowanie i wykonanie projektu

funduszewego wspierającego politykę przemysłową w regionie, które to środki byłyby dostępne dla przedstawicieli różnych zainteresowanych stron w regionach. Powstawanie takich osób prawnych pomoże w zwiększeniu motywacji do transgranicznej współpracy i dałoby takim regionom większe poczucie podmiotowości i stanowiłoby większą zachętę do harmonizowania ich przepisów ⁽⁴⁹⁾.

4.8.3 W tym kontekście, należy promować wspólne konsultacje mieszane i partnerstwa społeczno-zawodowe, również przygraniczne i międzyregionalne, i zachęcać do podejmowania inicjatyw dialogu społecznego w kontekście działań przygranicznych i międzyregionalnych, w tym poprzez konkretną realizację opcjonalnego ponadnarodowego systemu w negocjacjach zbiorowych, zapowiedzianego w agendzie społecznej na lata 2005–2010 ⁽⁵⁰⁾.

4.8.4 Innym sektorem współpracy między regionami w celu wspierania spójności mogłyby być sektor energetyczny, zważywszy na jego wpływ na koszty produkcji, na rodziny i rozwój gospodarczy. Współpracę taką można realizować za pomocą różnych form wymiany energii elektrycznej między regionami, które nią dysponują w większej ilości i po niższych cenach, niż ma to miejsce w regionach uboższych. Obecnie wymiana taka stała się możliwa dzięki systemowi sieci, uregulowanemu, lecz cechującemu się większą swobodą, oraz dzięki uruchomieniu „gieldy” energii elektrycznej.

Bruksela, 13 grudnia 2007 r.

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczącego strategii tematycznej w sprawie środowiska miejskiego, Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 86.

⁽⁴⁷⁾ Opinia EKES w sprawie mieszkalnictwa i polityki regionalnej, Dz.U. C 161 z 13.7.2007, s. 17.

⁽⁴⁸⁾ Dwie opinie z inicjatywy własnej EKES-u w sprawie: Obszary metropolitalne: konsekwencje społeczno-gospodarcze dla przyszłości Europy, Dz.U. C 302 z 7.12.2004, s. 101 i Dz.U. C 168 z 20.7.2007, s. 10.

⁽⁴⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie wpływu i konsekwencji polityk strukturalnych dla spójności Unii Europejskiej, Dz.U. C 185 z 8.8.2006, s. 24.

⁽⁵⁰⁾ Opinia w sprawie komunikatu Komisji nt.: „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne wytyczne Wspólnoty na lata 2007–2013”, Dz.U. C 185 z 8.8.2006, s. 52.